पद्येत्येवमादिनोक्तं पञ्चमम् । अर्धर्चशः षष्ठं, पुनः पच्छः सप्तमम् । एतत् दूरोहणं भवति । सप्तमवाननियमेन ऋक् सप्तकृत्वोऽभ्यस्ता दूरोहणमिति ज्ञापनार्थम् । एवकारः पौनर्वचनिकः" नारा० "एतत् दूरोहणम्" ८।२।१५ दूरोहणमिति प्रकृते पुनर्दूरोहणवचनं द्विविधं दूरोहणमस्तीति प्रदर्शनार्थं तेन स्वर्गकामस्य चतुरभ्यस्तेन दूरोहणं भवति" नारा०।

दूर्य न०दूरे उत्सार्यम् दूर+यत् । १पुरीषे विष्ठायाम् शब्दर० "ततः कल्यं समुत्थाय कुर्यान्मैत्रं नरेश्वर ! । नैर्ऋत्यामिषुविक्षेपमतीत्याभ्यधिकं भुवः" विष्णु पु० तस्येषुविक्षेपस्थानातिक्रमेण त्यागविधानेन दूरोत्सार्यत्वात् तथात्वम् । दूराय रोगदूरीकरणाय साधु यत् । २शय्याम् राजनि० ।

दूर्वा स्त्री दूर्वति रोगान् अनिष्टं वा दुर्व–हिंसायाम् अच् रेफे परे पूर्वाणो दीर्घः । १स्वनामख्याते घासभेदे तद्भेदादिकं भावप्र० उक्तं यथा

"नीलदूर्वा रुहानन्ता भार्गवी शतपर्विका । शष्पं सहस्रवीर्य्या च शतवल्ली च कीर्तिता । नीलदूर्वा हिमा तिक्ता मधुरा तुवरा हरेत् । कफपित्तास्रवीसर्पतृष्णादाहत्वगामयान्" । श्वेतदूर्वा "दूर्वा शुक्ला तु गोलोमी शतवीर्या च कथ्यते । श्वेतदूर्वा कषाया स्यात् स्वाद्वी व्रण्या च जीवनी । तिक्ता हिमा विसर्पास्रतृट्पित्तकफदाहहृत्" । गण्डदूर्वा

"गण्डदूर्वा तु गण्डाली मत्स्याक्षी शकुलाक्षकः । गण्डदूर्वा हिता लोहद्राविणी ग्राहिणी लघुः । तिक्ता कषाया मधुरा वातकृत् कटुपाकिनी । दाहतृष्णावलासास्रकुष्ठपित्तज्वरापहा" । तस्या उत्पत्तिकथा भविष्योत्तरे "क्षीरोदसागरे पूर्वं मथ्यमानेऽमृतार्थिना । विष्णुना बाहुजङ्घाभ्यां विधृत्य मन्दरं गिरिम् । भ्रमता तेन वेगेन लोमान्याघर्षितानि वै । ऊर्मिभिस्तानि रोमाणि चोत्क्षिप्तानि तटान्तरे । अजायत शुभा दूर्वा रम्या हरितशाद्वला । एवमेषा समुत्पन्ना दूर्वा विष्णुतनूद्भवा । तस्या उपरि विन्यस्तं मथितामृतमुत्तमम् । देवदानवगन्धर्वयक्षविद्याधरोरगैः । तत्र येऽमृतकुम्भस्य निपेतुर्वारिबिन्दवः । तैरियं स्पर्शमासाद्य दूर्वा चैवाजराऽमरा । वन्द्या पवित्रा देवैस्तु सर्वदाभ्यर्चिता तथा" । "दूर्वा दहति पापानि धात्री हरति पातकम् । हरीतकी हरेद्रोगं तुलसी हरते त्रयम्" विष्णुधर्मोत्तरे । दूर्वा पूज्यत्वेनास्त्यस्याम् अर्श० अच् । २भाद्रशुक्लाष्टम्यां तद्दिने दूर्वायाः पूजाविधानात् तस्याः तथात्वम् "श्रावणी दौर्गनवमी दूर्वा चैव हुताशनी । पूर्वविद्धैव कर्त्तव्या शिवरात्रिर्बलेर्दिनम्" कालमाधवीयधृतवाक्यम् व्रतशब्दे दूर्वाष्टमीव्रते तत्पूजाविधानं दृश्यम् । ततः समूहे काण्डच् । दूर्वाकाण्ड दूर्वासमूहे न० "दूर्वाकाण्डमिव श्यामा" भट्टिः । दूर्वया दुर्गापूजननिषेधः "अक्षतैर्नार्चयेत् विष्णुं न तुलस्या विनायकम् । न दूर्वया यजेत् दुर्गां नोन्मत्तेन दिवाकरम्" आगमः । दूर्गायै अर्घ्यान्तर्वर्त्तिदूर्वादानं तु न निषिद्धमिति तु तत्त्वम् । जनमेजयवंश्ये ३नृपभेदे पु० "नृपञ्जयस्ततो दूर्वस्तिमिस्तस्माज्जनिष्यति" भाग० ९।२२।२९

दूर्वाक्षी स्त्री वसुदेवभ्रातृभेदस्य वृकस्य पत्न्याम् "तक्षपुष्करमालादीन् दूर्वाक्ष्यां वृक आदधे" भाग०९।२४। २३श्लो०

दूर्वाद्यघृत न०चक्रदत्तोक्ते घृतभेदे तत्पाकविधिस्तत्रोक्तो यथा "दूर्वा सोत्पलकिञ्जल्का मञ्जिष्ठा सैलवालुका । सिता शीतमुशीरञ्च मुस्तं चन्दनपद्मकौ । विपचेत् कार्षिकै रेतैः सर्पिराजं सुखाग्निना । तण्डुलाम्बु त्वजाक्षीरं दत्त्वा चैव चतुर्गुणम् । तत्पानं वमतो रक्तं प्लावनं नासिकागते । कर्णाभ्यां यस्य गच्छेत् तु तस्य कर्णे प्रपूरयेत् । चक्षुःस्राविणि रक्ते तु पूरयेत् तेन चक्षुषोः । मेढ्रपायुप्रवर्त्ते तु वस्तिकर्मसु योजयेत् । रोमकूपप्रवृत्ते तु तदभ्यङ्गे प्रयोजयेत्" ।

दूर्वाष्टमी स्त्री दूर्वाप्रिया तत्पूजाङ्गत्वात् अष्टमी । भाद्रशुक्लाष्टम्याम् तस्या उभयदिनव्याप्तौ पूर्वदिने पूजा "श्रावणी दौर्गनवमी दूर्वा चैव हुताशनी । पूर्वविद्धैव कर्त्तव्या शिवरात्रिर्बलेर्दिनम्" ति०त० धृतवचनात् । दूर्वापूजाप्रकारश्च त्रिविधः हेमा० व्रतख० उक्तः व्रतशब्दे दृश्यः गौडदेशे तु भविष्योत्तरपुराणोक्तस्तत्प्रकारः प्रचलितः ।

दूर्वासोम पु० सुश्रुतोक्ते रसायनाङ्गे सोमलताभेदे यथोक्तं तत्र उत्तरतन्त्रे

"अंशुमान्मुञ्जवांश्चैव चन्द्रमा रजतप्रभः । दूर्वासोमः कनीयांश्च श्वेताक्षः कनकप्रभः । प्रतानवांस्तालवृन्तः करवीरोंऽशवानपि । स्वयम्प्रभो महासोमो यश्चापि गरुडाहृतः । गायत्रस्त्रैष्टुभः पाङ्क्तो जागतः शाङ्करस्तथा । अग्निष्टोमो रैवतश्च यथोक्त इति संज्ञितः । गायत्र्या त्रिपदा युक्तो यश्चोडुपतिरुच्यते । एते सोमाः समाख्याता वेदोक्तैर्नामभिःपुनः । सर्वेषामेव चैतेषामेको विधिरुपासने । सर्वे तुल्यगुणाश्चैव विधानं ते